

Høringsnotat

Nye straffebestemmelser i skatte-, avgifts- og tollovgivningen

1. Innledning

I 2009 vedtok Stortinget nye bestemmelser om skattesvik. Disse bestemmelsene er tatt inn i ny straffelov, og vil tre i kraft når den nye straffeloven trer i kraft..

Etter gjeldende rett er straffebestemmelsene på skatte-, avgifts og tollområdet tatt inn i den enkelte særlov. Det er derfor nødvendig å tilpasse spesiallovgivningen til de nye bestemmelsene i straffeloven.

1.1 Bakgrunnen for forslaget

Ny straffelov ble vedtatt av Stortinget i 2005. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)* la Justisdepartementet frem forslag til slutføring av straffelovens spesielle del og tilpasning av annen lovgivning, som i stor grad bygger på NOU 2002:4 *Ny straffelov*, Straffelovkommisjonens delutredning VII. Her ble det bl.a. foreslått å ta inn bestemmelser om skattesvik i straffeloven til erstatning for straffebestemmelsene om de alvorligste formene for skatte- og avgiftssvik i spesiallovgivningen. Forslaget til nye straffebestemmelser om skattesvik ble vedtatt av Stortinget 19. juni 2009.

Bestemmelsene om skattesvik er tatt inn i ny straffelov §§ 378-380. Det er presisert i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) at bestemmelsene gjelder unndragelse av de skatter og avgifter som fastsettes årlig av Stortinget i medhold av Grunnloven § 75 bokstav a. I tillegg til unndragelse av direkte skatter, som inntektsskatt, formuesskatt og arveavgift, vil straffeansvaret også omfatte unndragelse av indirekte skatter som merverdiavgift, dokumentavgift, toll og særavgifter.

Ordlyden til de nye straffebestemmelsene i §§ 378-380 bygger i stor grad på ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a. Bestemmelsene lyder:

§ 378. Skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han forstår eller bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler.

§ 379. Grovt skattesvik

Grovt skattesvik straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt skal det særlig legges vekt på om det

- a) har ledet til eller kunne ha ledet til unndragelse av et betydelig beløp,
- b) er utført på en måte som i særlig grad har gjort det vanskelig å oppdage,
- c) er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
- d) er begått av flere i fellesskap eller har et planmessig eller organisert preg,
- e) er utført ved å misbruke stilling eller tillitsforhold, eller

f) foreligger medvirkning under utøvelse av næring.

Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt kan flere overtredelser ses i sammenheng.

Denne paragrafen kommer til anvendelse også om det foreligger uvitenhet med hensyn til de momenter som gjør handlingen grov, når uvitenheten er grovt uaktsom.

§ 380. Grovt uaktsomt skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt uaktsomt gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler. Dersom et grovt uaktsomt skattesvik må anses som grovt, jf. § 379 første ledd, kan fengsel inntil 6 år anvendes.

Det presiseres i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) at straffeansvaret etter § 378 ikke bare gjelder uriktige eller ufullstendige opplysninger, men også fullstendig unnlattelse av å gi opplysninger. Dette er en utvidelse i forhold til ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a. Justisdepartementet uttaler:

”Alle former for opplysningssvikt kan innebære risiko for feilaktig fastsetting og skatteunndragelse. Det kan være tilfeldig om en opplysningssvikt blir å karakterisere som en unnlattelse av å gi opplysninger eller som et tilfelle hvor det er gitt ufullstendige opplysninger, og det kan være en glidende overgang mellom det å ikke gi opplysninger og å gi uriktige eller ufullstendige opplysninger.”

Opplysningssvikt kan bare straffes dersom den kan medføre skattemessige fordeler. Det vil ikke være naturlig å klassifisere en handling som skattesvik når opplysningsfeilen ikke kan virke inn på fastsettingen. Ny straffelov §§ 378-380 omfatter ikke overtredelse av lovpålagt opplysningsplikt om andres formues- og inntektsforhold mv, dvs. tredjeparts opplysningsplikt. I de tilfellene en tredjepart har en egeninteresse i opplysningssvikten, vil det imidlertid kunne være medvirning til skattesvik.

Skyldkravet i ny straffelov §§ 378-380 er forsett eller grov uaktsomhet, men simpel uaktsomhet med hensyn til opplysningssvikten skattemessige følger. Også dette bygger på ligningsloven, og innholdet i aktsomhetskravet vil være det samme som i ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a. I Ot.prp. nr. 21 (1991-1992) *Endringer i skatteloven m.fl.* s. 42 er ligningslovens skyldkrav begrunnet slik:

”Som regel vil det være på det rene at skattyter har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger forsettlig, men det kan være mer tvilsomt om han forstod eller måtte forstå at handlingen var egnet til å oppnå skatte- eller avgiftsmessig fordel.”

Selv om gjerningspersonens eventuelle villfarelse om skatte- eller avgiftsreglene ville måtte anses som en rettsuvitenhet etter straffeloven 2005 § 26, og frita for straff når den er aktsom, mente Justisdepartementet at skyldkravet bør fremgå utrykkelig av ordlyden i §§ 378 og 380.

Også strafferammene i skattesvikbestemmelsene i ny straffelov bygger i stor grad på ligningsloven. Ordinært skattesvik vil kunne straffes med bot eller fengsel inntil to år, og grovt skattesvik med fengsel inntil seks år. Strafferammen for grovt uaktsomt skattesvik vil være bot eller fengsel inntil ett år ved ordinær overtredelse. Dette innebærer en reduksjon sammenlignet med strafferammen i ligningsloven. Strafferammen for grovt uaktsomme tilfeller av grovt skattesvik vil være seks år.

Når det gjelder foreldelsesfristen, videreføres ligningslovens løsning med en foreldelsesfrist på ti år både ved forsettlig og grovt uaktsomt skattesvik.

Hovedbestemmelsene om straff for skattesvik flyttes altså til straffeloven. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) presiseres det imidlertid på side 334:

”Mindre straffverdige former for skattesvik vil fremdeles kunne straffes etter bestemmelser i spesiallovgivningen. Som påpekt av kommisjonen vil det være nødvendig å tilpasse spesiallovgivningen til de nye bestemmelsene i straffeloven.”

Det er slike tilpasninger vi foreslår i dette høringsnotatet.

1.2 Særlig om bruk av generelle straffebud

Nåværende straffebestemmelser i skatte- og avgiftslovgivningen er i hovedsak generelle, men med enkelte kasuistiske innslag. De mest generelle straffebestemmelsene har man i særavgiftsloven og i motorkjøretøy- og båtavgiftsloven, der man kan straffes for ”overtredelse av forskrifter som utferdiges i henhold til denne lov”. I ligningsloven og skattebetalingsloven er straffebestemmelsene noe mer kasuistiske, ved at en del straffbare forhold er nevnt spesifikt. I tillegg har man i disse lovene et generelt straffebud som sier man kan straffes dersom man ”på annen måte” overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. En slik ”generalklausul” har man derimot ikke i merverdiavgiftsloven og tolloven. Her er de straffbare forholdene nevnt mer spesifikt.

I NOU 2002:4 *Ny straffelov* påpekes det på side 433 at det er grunn til å anta at lovgivningsteknikken med generelt utformede straffebestemmelser innebærer en betydelig grad av overkriminalisering. Finansdepartementet er langt på vei enig i dette, selv om det kan innvendes at generelle straffebestemmelser er mer robuste med hensyn til eventuelle fremtidige endringer. Av hensyn til forutberegnelighet og et klarere regelverk har vi likevel kommet til at det i størst mulig grad bør fremgå direkte av loven hvilke handlinger som kan straffes.

Når de viktigste straffebestemmelsene om skatte- og avgiftssvik nå er flyttet til straffeloven, er det ikke mange forhold som vil falle inn under spesiallovene, muligens med unntak for tolloven og skattebetalingsloven. Vi er derfor kommet til at man bør spesifisere i lovteksten hvilke forhold som kan straffes, dvs. bruke en mer kasuistisk lovgivningsteknikk. Hvilke forhold som i dag er straffbare etter skatte- og avgiftslovgivningen og som *ikke* flyttes over til ny straffelov, må dermed identifiseres.

Den nye straffeloven §§ 378 og 380 gjelder skattesvik, dvs. å gi ”uriktig eller ufullstendig opplysning”, eller unnlate å gi opplysning. Dette omtales i forarbeidene

som opplysningssvikt. Etter straffeloven er det imidlertid bare *skattyters* opplysningssvikt som kan straffes, ikke tredjeparts.

Tredjepartsopplysninger har stor betydning for korrekt fastsetting av skatter og avgifter, enten som grunnlagsdata eller som kontrollopplysninger. Tredjeparts opplysningssvikt kan i dag straffes etter ligningsloven, folketrygdloven, merverdiavgiftsloven, særavgiftsloven, motorkjøretøy- og båtavgiftsloven og skattebetalingsloven. Vi mener det er viktig at tredjeparts opplysningssvikt fortsatt skal kunne straffes, og foreslår at dette fremgår direkte at de respektive lovene. Vi foreslår samtidig at strafferammene harmoniseres.

Vi foreslår også å presisere at unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse kan være straffbart.

Merverdiavgiftsloven, skattebetalingsloven og tolloven inneholder også en del spesielle straffebud som bør videreføres.

Spørsmålet som da gjenstår, er om man i tillegg til spesifikt å nevne hvilke forhold som er straffbare bør ha en generalklausul, for å være helt sikker på å videreføre de straffehjemlene man har i dag. Som det fremkommer foran i dette punktet mener Finansdepartementet at det bør fremgå klart av loven hva som kan straffes, og foreslår derfor ikke noen generalklausul.

1.3 Særlig om skyldkravet

Etter ny straffelov § 378 straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir uriktige eller ufullstendige opplysninger, eller unnlater å gi pliktig opplysning. Skyldkravet er altså forsett eller grov uaktsomhet. Dette tilsvarer skyldkravet i ligningsloven og skattebetalingsloven.

Etter gjeldende straffebestemmelser i merverdiavgiftsloven, særavgiftsloven, motorkjøretøy- og båtavgiftsloven og tolloven kan også simpel uaktsom opplysningssvikt straffes. Simpel uaktsom overtredelse av tolloven kan straffes med fengsel inntil to år. I de øvrige lovene kan simpel uaktsom overtredelse kun straffes med bøter.

Dersom simpel uaktsomt skatte- og avgiftssvik fortsatt skal kunne straffes, må dette særskilt reguleres i de enkelte skatte- og avgiftslovene.

I ny straffelov er *utgangspunktet* at det skal kreves grov uaktsomhet der det er behov for et uaktsomhetsansvar. Dette fremgår av Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) *Straff (straffeloven)* på side 115. Begrunnelsen for dette er at straff krever en moralsk begrunnelse, og ikke bør brukes i større utstrekning enn nødvendig og hensiktsmessig. Justisdepartementet uttaler:

”Før en handling kan kriminaliseres, må det først vurderes om skadefølgeprinsippet tilsier bruk av straff. Er så tilfelle, må det tas stilling til om hovedregelen om forsett bør fravikes, slik at også uaktsomme handlinger gjøres straffbare. Og i så fall må det vurderes om enhver uaktsomhet skal kvalifisere for straffansvar, eller om det bare er de kvalifisert klanderverdige overtredelsene som skal rammes.”

Justisdepartementet påpeker imidlertid at betydningen av å oppstille grov uaktsomhet som utgangspunkt ikke må overdrives. Fortsatt bør det være grunnlag for å straffe en rekke overtredelser som begås med alminnelig (simpel) uaktsomhet. Dette vil særlig være aktuelt for handlinger som kan ha alvorlige konsekvenser, hvor det er praktisk at normen overtres uforsettlig og hvor det ikke finnes andre normer eller sanksjoner som bidrar til å forebygge overtredelser.

Justisdepartementet viser også til at det er *"gode grunner for å være varsom med å statuere et simpelt uaktsomhetsansvar av rene effektivitetsgrunner eller for å ramme skjult forsett. Slik kriminaliteten har utviklet seg, er det likevel ikke til å komme unna at slike hensyn ikke i ubetydelig grad bør begrunne et simpelt uaktsomhetsansvar, kanskje særlig ved brudd på straffebud i spesiallovgivningen."* Justisdepartementet går på denne bakgrunn inn for at man *"i større grad enn hittil bør begrense seg til å sette straff for grov uaktsomhet når uaktsomhetsansvar skal statueres. Dette innebærer ikke nødvendigvis at grov uaktsomhet skal være den faktiske hovedregelen, men at lovgiverne bør tenke seg bedre om i valget mellom grov og simpel uaktsomhet enn det som har vært vanlig."*

Vi legger disse føringene fra Justisdepartementet til grunn når vi drøfter om hjemlene for å straffe simpel uaktsomhet bør videreføres i spesiallovgivningen.

1.4 Særlig om strafferammer

I Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) punkt 11.2 drøfter Justisdepartementet hva som skal være bestemmende for fastsetting av strafferammene. Her vises det til at det er tre hensyn som bør tillegges vekt når strafferammer skal fastsettes: Lovovertredelsens straffverdighet, forholdsmessigheten mellom de forskjellige lovovertrædelser og at strafferammene må oppfattes som realistiske av omgivelsene.

Finansdepartementet har vurdert strafferammene med utgangspunkt i dette. Vårt utgangspunkt er at unndragelse av skatt er et stort samfunnsproblem og i utgangspunktet svært straffverdig. På den annen side er hovedbestemmelsene om skattesvik nå flyttet til straffeloven, og de straffebudene som står igjen i spesiallovgivningen vil som hovedregel gjelde noe mindre alvorlige forhold. Dette må gjenspeiles i strafferammene.

Med bestemmelsene om skattesvik i straffeloven har man fått felles strafferammer og skyldkrav for alle typer skatte- og avgiftssvik. Vi har lagt opp til at det samme skal gjelde for overtredelser av spesiallovgivningen. I NOU 2002:4 *Ny straffelov* legger man til grunn at det strafferettslig ikke er noen grunn til å behandle avgiftsunndragelse annerledes enn unndragelse av direkte skatter etter ligningsloven. Vi er enig i dette, og har derfor foreslått at liknende overtredelser av spesiallovgivningen bør ha like strafferammer.

1.5 Særlig om allerede vedtatte tilpasninger av spesiallovgivningen (lovendringene av 19. juni 2009 nr. 74)

Som nevnt ovenfor, inneholder Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) i tillegg til forslag til slutføring av straffelovens spesielle del, forslag til tilpasning av spesiallovgivningen til straffeloven 2005. Endringsforslagene ble vedtatt som lov 19. juni 2009 nr. 74, og på skatte- og avgiftsområdet er det vedtatt mindre endringer i skattebetalingsloven, særavgiftsloven, motorkjøretøy- og båtavgiftsloven, tolloven og ligningsloven. Endringene er relatert til straffansvar for medvirkning, opphevelsen av skillet mellom forbrytelser og forseelser og ny påtaleordning.¹

Høringsnotatet her omhandler ytterligere tilpasninger til straffeloven 2005. Endringene som foreslås vil medføre at noen av de lovendringene som ble vedtatt i 2009 blir overflødige. Dette gjelder lovendringene i ligningsloven, særavgiftsloven og motorkjøretøy- og båtavgiftsloven. Lovendringene i tolloven og skattebetalingsloven vil på den annen side komplementere de endringene som her foreslås. Departementet legger til grunn at ved en eventuell vedtakelse av endringene som foreslås i dette notatet, vil departementet fremme forslag om en teknisk samordning med de allerede vedtatte lovendringene.

1.6 Straffeloven av 1902

Straffeloven av 1902 har en bestemmelse om skattesvik i § 406. Etter bestemmelsen kan den straffes som rettsstridig "søker" å unndra seg eller andre offentlige skatter eller avgifter. I utgangspunktet omfattes alle offentlige skatter og avgifter, enten de tilfaller staten, fylkeskommunen eller kommunen. "Søker" innebærer at forsøk straffes som fullbyrdet forbrytelse, og tilbaketreden fra forsøk etter § 50 er derfor utelukket. Bestemmelsen har ikke medvirkningstillegg, så medvirkeren må oppfylle gjerningsbeskrivelsen for å kunne straffes. Skyldkravet er forsett. Overtredelsen er en forseelse, og strafferammen er bot og i gjentakelsestilfelle bot eller fengsel inntil fire måneder. Bestemmelsen skal ikke anvendes når strengere straff følger av annen straffebestemmelse. I spesiallovgivningen er det en rekke bestemmelser som straffer skatte- og avgiftsunndragelse, jf. gjennomgangen nedenfor. På grunn av den omfattende reguleringen i spesiallovgivningen har § 406 liten betydning i praksis.

Unndragelse av skatter og avgifter vil ofte oppfylle gjerningsbeskrivelsen i bedrageribestemmelsen i straffeloven av 1902 § 270, men det er lagt til grunn i rettspraksis og juridisk teori at § 270 som hovedregel ikke skal anvendes i slike tilfeller, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 332.

Bestemmelsen vil ikke bli videreført i ny straffelov, men erstattes av bestemmelsene om skattesvik.

¹ Se nærmere Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) kapittel 14

2. Departementets forslag

For oversiktens skyld behandler vi i det følgende hver enkelt lov for seg. Først gjennomgår vi gjeldende rett² for hver enkelt av lovene, direkte etterfulgt av departementets forslag til endringer.

2.1 Ligningsloven

2.1.1 Gjeldende rett

Ligningsloven har bestemmelser om straff i kapittel 12. Hovedregelen om skattesvik følger av § 12-1 nr. 1 bokstav a. Etter bestemmelsen straffes den som gir ligningsmyndighetene uriktige eller ufullstendige opplysninger når han forstår eller bør forstå at dette kan føre til skatte- eller avgiftsmessige fordeler. I tillegg til formuesskatt og inntektsskatt mv. omfatter bestemmelsen overtredelser i tilknytning til trygdeavgift og arbeidsgiveravgift, jf. folketrygdløven § 24-4 femte ledd.

Etter § 12-1 nr. 1 bokstav b straffes den som utferdiger uriktig dokument når han forstår eller bør forstå at dokumentet er egnet som legitimasjon for å oppnå skatte- eller avgiftsmessige fordeler. Bokstav d inneholder en generell straffetrussel, og rammer vesentlige overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. I motsetning til etter bokstav a og b er det ikke noe vilkår for straff at handlingen kan føre til skatte- eller avgiftsmessige fordeler. Manglende innlevering av selvangivelse over flere år kan kvalifisere til straff etter denne bestemmelsen.

Skyldkravet i § 12-1 nr. 1 bokstav a og b er sammensatt av forsett eller grov uaktsomhet og simpel uaktsomhet. Opplysningssvikten må være grovt uaktsom eller forsettlig for å kunne straffes. Men det er tilstrekkelig med vanlig uaktsomhet med hensyn til dens skatte- eller avgiftsmessige følger.

Ligningsloven § 12-2 rammer grovt skattesvik. Hvorvidt skattesviket er grovt, beror på en helhetsvurdering, men bestemmelsen lister opp noen momenter det særlig skal legges vekt på, blant annet om handlingen kan lede til unndragelse av et meget betydelig beløp. Etter § 12-2 nr. 4 kommer bestemmelsen også til anvendelse når gjerningspersonen har vært uvitende om de forhold som gjør overtredelsen grov, dersom uvitenheten kan bebreides ham som grovt uaktsom.

Skattesvik etter ligningsloven § 12-1 straffes med bøter eller fengsel inntil to år, mens straffen for grovt skattesvik er bøter eller fengsel inntil seks år. Medvirkning er straffbar, jf. § 12-1 nr. 2 annet punktum.

Etter § 12-3 er foreldelsesfristen ti år for overtredelser av § 12-1 og § 12-2. For vanlig overtredelse innebærer dette en utvidelse av fristen som ellers gjelder etter straffeloven av 1902 § 67.

² Gjennomganger av gjeldende rett finnes også i NOU 2002: 4 (Straffelovkomisjonens delutredning VII) s. 430-434 og Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 331-332.

2.1.2 Departementets forslag

Ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a og nr. 2 om skattesvik vil omfattes av ny straffelov §§ 378 og 380, § 12-1 nr. 1 bokstav b om utferdigelse av uriktig dokument vil omfattes av ny straffelov § 365 første ledd bokstav c og § 12-2 om grovt skattesvik vil omfattes av ny straffelov § 379.

Det som gjenstår i ligningsloven er dermed det generelle straffebudet i § 12-1 nr. 1 bokstav d. Bestemmelsen gir hjemmel for å ilegge straff når skattyter eller tredjepart vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av ligningsloven. I Ot.prp. nr. 21 (1991-1992) s. 40-41 heter det om bokstav d:

”Som eksempler på overtredelser av ligningsloven som kan medføre straff etter bestemmelsen kan nevnes unnlatt levering av selvangivelse og unnlattelse av å medvirke til undersøkelse etter § 4-9 [nå § 4-10] og § 6-15. Derimot vil bestemmelsen ikke få anvendelse dersom en skattyter ikke etterkommer oppfordring fra ligningsmyndighetene etter § 4-8 om å gi nærmere opplysninger. [...]

Bestemmelsen kan også brukes dersom skattyteren utfører plikter eller etterkommer pålegg så forsinket at det må anses å foreligge et vesentlig brudd på ligningsloven eller bestemmelser gitt i medhold av loven.”

Bestemmelsen har særlig vært brukt ved brudd på plikten til å levere selvangivelse med vedlegg. Dette vil omfattes av ny straffelov §§ 378-380, som i motsetning til ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a omfatter unnlatt levering av pliktig opplysning.

De nye straffebestemmelsene om skattesvik i straffeloven vil ikke omfatte skattyters unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter §§ 4-10 og 6-15 og tredjeparts brudd på opplysningsplikter etter kapittel 6, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 335. Slike overtredelser vil imidlertid etter gjeldende rett falle inn under § 12-1 nr. 1 bokstav d.

Etter å ha gått gjennom ligningsloven, kan departementet ikke se noen andre overtredelser som omfattes av bokstav d. Brudd på ligningsmyndighetenes plikter omfattes ikke, og bør heller ikke gjøre det. Brudd på ligningsmyndighetenes taushetsplikt er allerede omfattet av ny straffelov §§ 209-210.

Som beskrevet i punkt 1.2 over, mener departementet at man bør unnlate å bruke generelle straffebud, og i stedet benytte en mer kasuistisk lovgivningsteknikk. For å tydeliggjøre hva som kan straffes, mener vi det er hensiktsmessig å lage egne bestemmelser om henholdsvis brudd på tredjeparts opplysningsplikt etter ligningsloven kapittel 6 og skattyters unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter ligningsloven §§ 4-10 og 6-15, til erstatning for den generelle straffebestemmelsen. Vi foreslår at dette tas inn som ny § 12-1 og ny § 12-2 i ligningsloven.

Departementets forslag om en ny bestemmelse om straff for tredjeparts opplysningssvikt i ligningsloven § 12-1 vil omfatte brudd på tredjeparts opplysningsplikt etter kapittel 6, dvs. §§ 6-1 til 6-13A, med tilhørende forskrifter. Det er i følge Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 335 ikke noe krav etter § 12-1 nr. 1 bokstav d om at tredjeparts opplysningssvikt kunne ha fått betydning for ligningen. Vi foreslår å videreføre dette.

Strafferammene i § 12-1 nr. 1 bokstav d er to år, men inntil seks år ved grovt skattesvik. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) heter det på side 335:

”Under høringen reiste Finansdepartementet spørsmål om tredjepersons opplysningssvikt om andres formues- og inntektsforhold mv. (for eksempel etter ligningsloven kap 6) strafferettslig bør likestilles med opplysningssvikt som kan påvirke egne skatteforhold. Etter Justisdepartementets syn er det ikke hensiktsmessig med en slik utvidelse av straffansvaret. Overtredelse av en lovpålagt opplysningsplikt om andres forhold har en annen karakter enn opplysningssvikt om egne forhold; skattyter kan for egen del ha en særlig interesse av å gi uriktige eller ufullstendige opplysninger, mens tilsvarende interesse vanligvis ikke foreligger ved opplysningsplikt om andres skattemessige forhold. De sistnevnte tilfellene er det derfor ikke naturlig å betegne som skattesvik. I de tilfellene en tredjeperson har en egeninteresse i opplysningssvikten, vil det imidlertid kunne være medvirkning til skattesvik, og i alle fall brudd på ligningsloven § 12 – 1 første ledd bokstav d.”

Selv om uttalelsene ikke er helt klare, kan de tolkes som at Justisdepartementet oppfatter tredjeparts opplysningssvikt som mindre alvorlig enn skattyters. Vi er langt på vei enig i dette. Vi foreslår derfor 1 år som strafferamme for tredjeparts forsettlig opplysningssvikt, også i de grove tilfellene, og 6 måneder ved grov uaktsomhet.

Den andre straffebestemmelsen vi foreslår inntatt i ligningsloven, gjelder unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 4-10 eller § 6-15. Vi foreslår at en slik bestemmelse inntas i ligningsloven § 12-2.

Ligningsloven § 4-10 inneholder både en plikt for skattyter til å medvirke til kontrollundersøkelser, for eksempel ved å legge frem dokumenter eller gi adgang til befaring eller besiktigelse, og en plikt for skattyter til å oppbevare dokumentene i 10 år etter utløpet av regnskapsåret, jf, § 4-10 nr. 1 bokstav a sjette punktum. Ligningsloven § 6-15 gir ligningsmyndighetene rett til å foreta kontroll hos dem som skal gi oppgaver eller opplysninger etter kapittel 6 og den oppgavepliktige plikt til å legge frem dokumenter.

Den foreslåtte straffebestemmelsen i ligningsloven § 12-2 rammer ”den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 4-10 eller § 6-15”. Eksempler på dette kan være at skattyter eller den oppgavepliktige ikke legger frem de opplysningene ligningsmyndighetene ber om, eller aktivt hindrer gjennomføringen av en kontroll, for eksempel ved å nekte å låse opp arkivskap.

Manglende overholdelse av plikten til å oppbevare dokumenter i 10 år vil etter vår vurdering være en regnskapsovertredelse etter ny straffelov § 392, se Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 473:

”Etter bestemmelsen straffes overtredelser av alle bestemmelser om regnskap og bokføring uavhengig av hvilken lov bestemmelsene er inntatt i. Det er følgelig ikke bare overtredelser av reglene i regnskapsloven og i bokføringsloven som er straffsankjonert. På dette punktet videreføres gjeldende rett etter straffeloven 1902 § 286. Med «regnskapsovertredelse» menes overtredelse av enhver bestemmelse om regnskapsplikt, bokføring, krav til årsregnskap, årsberetning og regnskapsoppbevaring osv. For eksempel kan overtredelser av

regnskapsreglene i skattelovgivningen eller kommuneloven straffes som regnskapsovertredelse.”

Straffen for forsettlig regnskapsovertredelse etter ny straffelov § 392 er bot eller fengsel inntil 2 år, mens grov regnskapsovertredelse etter § 393 straffes med fengsel inntil 6 år. Uaktsom regnskapsovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år, jf. § 394.

Vi foreslår at forsettlig unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse skal kunne straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

I gjeldende § 12-1 nr. 1 bokstav d i ligningsloven er det et vilkår for straff at overtredelsen er vesentlig. Vi foreslår at dette vilkåret ikke videreføres i ny § 12-1 og § 12-2. Etter vår vurdering er et slikt vesentlighetskriterium mindre egnet og vanskeligere å vurdere når overtredelsen, i motsetning til for selve skattesviket, vanligvis ikke knytter seg til noe beløp.

Departementet foreslår at de alminnelige foreldelsesfristene i ny straffelov § 86 kommer til anvendelse. Dette innebærer at foreldelsesfristen blir to år for forslaget til § 12-1 og for forslaget til § 12-2, jf. ny straffelov § 86 bokstav a. Ligningsloven § 12-3 om foreldelse foreslås opphevet.

Vi viser til forslag til §§ 12-1 og 12-2 i ligningsloven.

2.2 Merverdiavgiftsloven

2.2.1 Gjeldende rett

Etter merverdiavgiftsloven § 21-4 første ledd kan den som forsettelig gir uriktige eller ufullstendige opplysning i omsetningsoppgave eller i annen oppgave eller forklaring til avgiftsmyndighetene, straffes som for bedrageri etter straffeloven § 270 og 271. Det er et vilkår at en ved dette unndrar merverdiavgift eller oppnår uberettiget tilbakebetaling av merverdiavgift,

Bestemmelsen er forstått slik at henvisningen til straffelovens bestemmelser gjelder strafferammen, mens selve gjerningsbeskrivelsen fremgår av merverdiavgiftsloven. Strafferammen for forsettlig avgiftssvik er dermed bot eller fengsel inntil 3 år, men inntil 6 år for grovt forsettlig avgiftssvik. Foreldelsesfristen er etter dette 5 år hvis bruddet på avgiftslovgivningen likestilles med alminnelig bedrageri og 10 år hvis bruddet likestilles med grovt bedrageri.

Hvis noen forsettlig unnlater å registrere seg i Merverdiavgiftsregisteret, eller overtrer reglene om omsetningsoppgave og dokumentasjons- og bistandsplikt eller reglene om opplysningsplikt, kan forholdet straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, jf. § 21-4 annet ledd. Overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene, eller forskrifter om registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger gitt i medhold av merverdiavgiftsloven behandles på samme måte. Foreldelsesfristen for slike forhold er 2 år. Hvis hensikten har vært å unndra merverdiavgift, eller oppnå uberettiget tilbakebetaling av merverdiavgift, kan vedkommende idømmes fengsel inntil tre år samt bot sammen med fengselsstraffen, jf. mval. § 21-4. Foreldelsesfristen for slike forhold er 5 år.

Medvirkning er straffbart, jf. § 21-4 tredje ledd.

Det følger av § 21-4 fjerde ledd at overtredelse som er skjedd ved uaktsomhet kan straffes med bøter. Foreldelsesfristen for slike forhold er 2 år. I motsetning til ligningsloven kan altså uaktsomhet ikke straffes med fengsel. På den annen side kan simpel uaktsomhet være straffbar etter merverdiavgiftsloven, mens straffebestemmelsen i ligningsloven bare omfatter grov uaktsomhet.

Bestemmelsene i § 21-4 gjelder for så vidt overtredelsen ikke rammes av strengere straffebestemmelser, jf. femte ledd.

Merverdiavgiftsloven § 21-4 gjelder også for merverdiavgift påløpt ved innførsel av varer, jf. § 13-3 første ledd.

2.2.2 Departementets forslag

Gjeldende merverdiavgiftslov § 21-4 ble vedtatt i 2009 og viderefører i det vesentligste tidligere merverdiavgiftslov § 72. I forbindelse med arbeidet med ny merverdiavgiftslov ble det på grunn av den nye straffeloven ikke foreslått noen større endringer i straffebestemmelsen, se Ot.prp. nr. 76 (2008-2009) s. 83.

Den avgiftspliktiges avgiftssvik som omfattes av § 21-4 første ledd og annet ledd siste punktum vil omfattes av bestemmelsene om skattesvik i ny skattelov §§ 378-380, og bestemmelsen kan derfor oppheves. Bestemmelsene om skattesvik i ny straffelov medfører en klar økning i strafferammene for grovt uaktsomt avgiftssvik. Etter gjeldende rett kan slik overtredelse bare straffes med bøter, mens strafferammen i ny straffelov er 1 år, men inntil 6 år dersom det grovt uaktsomme avgiftssviket må anses som grovt, jf. § 380. I NOU 2002: 4 s. 431 vises det til at det strafferettslig ikke er grunn til å behandle avgiftsunndragelse annerledes enn direkte skatter.

Etter merverdiavgiftsloven § 21-4 annet ledd er det straffbart å unnlate å registrere seg i Merverdiavgiftsregisteret etter kapittel 2 og 14, overtre reglene om omsetningsoppgave og dokumentasjons- og bistandsplikt i kapittel 15 eller reglene om opplysningsplikt i kapittel 16. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 3 måneder.

Departementet foreslår at deler av § 21-4 annet ledd videreføres med bestemmelser etter mønster av de foreslåtte §§ 12-1 og 12-2 i ligningsloven, dvs. straffebud om tredjeparts opplysningssvikt og unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse. Vi foreslår at straffebudene samles i en ny § 21-4.

Etter forslaget vil ny § 21-4 første ledd gjelde overtredelse av tredjeparts opplysningsplikt etter kapittel 16. Tredje ledd vil gjelde overtredelse av opplysnings- og bistandsplikten etter § 15-11, og vil tilsvare forslaget til § 12-2 i ligningsloven om unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse.

Når det gjelder siste del av § 21-4 annet ledd annet punktum, dvs. straff for overtredelse av forskrifter om registrering og dokumentasjon av regnskapsovertredelser gitt i medhold av loven, legger vi til grunn at dette er en regnskapsovertredelse som kan straffes etter ny straffelov § 392.

Vi foreslår at muligheten til å straffe unnlatelse av å registrere seg i Merverdiavgiftsregisteret oppheves. Disse sakene vil etter vår vurdering uansett omfattes av bestemmelsene om skattesvik i straffeloven.

Departementet foreslår at skyldkravet bør være forsett eller grov uaktsomhet for overtredelse av tredjeparts opplysningssvikt, men forsett ved unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse. Vi foreslår at strafferammene skal være de samme som etter ligningsloven, dvs. 1 år ved forsett og 6 måneder ved grov uaktsomhet.

Merverdiavgiftsloven § 21-4 tredje ledd om medvirkning kan oppheves.

Merverdiavgiftsloven § 21-4 fjerde ledd gjelder uaktsomme overtredelser. Etter gjeldene rett kan altså både simpelt og grovt uaktsomt overtredelse av § 21-4 straffes med bøter.

Som nevnt i punkt 1.3 legger Justisdepartementet opp til at man i større grad enn hittil bør begrense seg til å sette straff for grov uaktsomhet når uaktsomhetsansvar bør statueres. Straff for simpel uaktsomhet vil særlig aktuelt for handlinger som kan ha alvorlige konsekvenser, hvor det er praktisk at normen overtres uforsettlig og hvor det ikke finnes andre normer eller sanksjoner som bidrar til å forebygge overtredelser.

Det vil nok kunne være relativt praktisk med simpelt uaktsomme overtredelser av merverdiavgiftslovgivningen, men vi mener at tilleggsavgift vil være en tilstrekkelig sanksjon i disse tilfellene. Vi kan derfor ikke se at det er behov for å videreføre muligheten til å bøtelegge simpel uaktsom overtredelse og foreslår at § 21-4 fjerde ledd oppheves.

Merverdiavgiftsloven § 21-4 femte ledd kan oppheves.

Forslaget til ny § 21-4 i merverdiavgiftsloven skal, som etter gjeldende rett, også gjelde merverdiavgift påløpt ved innførsel av varer, jf. § 13-3 første ledd.

Vi viser til forslag til § 21-4 i merverdiavgiftsloven.

2.3 Skattebetalingsloven

2.3.1 Gjeldende rett

Etter skattebetalingsloven kan både brudd på plikten til å gjennomføre forskuddstrekk og brudd på opplysningsplikten straffes, jf. §§ 18-1 og 18-2.

Dersom arbeidsgiver forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å foreta eller sørge for at det blir foretatt beregning og trekk når han plikter å foreta forskuddstrekk, kan han straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder, jf. § 18-1 første ledd. Straffen heves til bøter eller fengsel inntil ett år der den forsettlige handlingen gjentas. Arbeidsgiver straffes ikke for forholdet dersom de beløp som er eller skulle vært trukket likevel blir innbetalt til rett tid, jf. annet ledd. Medvirkning straffes på samme måte som overtredelse, jf. tredje ledd.

Hvis noen forsettlig eller grovt uaktsomt bevirker eller søker å bevirke at innkrevingen av skatte- og avgiftskrav blir hindret eller vesentlig vanskeliggjort kan forholdet straffes, jf. § 18-2 første ledd. Det er et vilkår at dette skjer ved å unnlate å gi opplysninger, eller

ved å gi uriktige opplysninger til fastsettings- eller innkrevingsmyndighetene. Forholdet straffes med bøter, og i gjentakelsestilfeller med bøter eller fengsel inntil seks måneder.

Etter skattebetalingsloven straffes også andre forsettlige eller grovt uaktsomme overtredelser av bestemmelser i skattebetalingsloven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven, jf. § 18-2 annet ledd. Det er presisert at brudd på plikten til å betale skatte- og avgiftskrav ikke er straffbart. Overtredelse av bestemmelsen straffes med bøter, dersom forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse. Medvirkning straffes på samme måte som overtredelse.

Foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak eller avsi straffedom etter skattebetalingsloven er tre år, jf. § 18-3 første ledd. Brudd på skattebetalingsloven anses som forseelse, jf. § 18-3 annet ledd.

2.3.2 Departementets forslag

Skattebetalingsloven §§ 18-1 og 18-2 må etter departementets vurdering videreføres, da disse bestemmelsene ikke direkte berøres av den foreslåtte skattesvikbestemmelsen etter ny straffelov. Vi foreslår imidlertid enkelte mindre endringer i bestemmelsene for å harmonisere straffebestemmelsene i skattebetalingsloven med ny straffelov.

Den øvre strafferammen for unnlatt gjennomføring av forskuddstrekk er som nevnt foran fengsel inntil seks måneder både for grovt uaktsomme og forsettlige overtredelser. Ved gjentakelse av forsettlig handling er straffen bøter eller fengsel inntil ett år. Som nevnt i punkt 1.4 foreslår departementet at liknende overtredelser av spesiallovgivningen bør ha like strafferammer. Departementet kan ikke se at det foreligger tilstrekkelige grunner til at unnlatt gjennomføring av forskuddstrekk skal ha lavere strafferamme enn det som foreslås for unnlatt levering av tredjepartsopplysninger. Vi mener at begge overtredelser er like straffverdige og foreslår derfor at strafferammene skal være de samme som etter ligningsloven, dvs. ett år ved forsett og seks måneder ved grov uaktsomhet. Det vil dermed ikke være behov for en særskilt strafferamme på ett år for gjentakelsestilfeller, og § 18-1 første ledd andre punktum foreslås endret til å fastsette strafferammen for grovt uaktsomme overtredelser.

Departementet foreslår også at strafferammene for brudd på opplysningsplikten etter § 18-2 første ledd skal være ett år ved forsett og seks måneder ved grov uaktsomhet. Dette innebærer en økning i strafferammen for denne typen overtredelser. Forslaget medfører at den særskilte strafferammen for gjentakelsestilfeller i annet punktum blir overflødig, og i likhet med § 18-1 første ledd foreslår vi at punktet endres til å fastsette strafferammen for grovt uaktsomme overtredelser.

Skattebetalingsloven § 18-2 annet ledd rammer andre forsettlige eller grovt uaktsomme overtredelser enn de som er nevnt i §§ 18-1 og 18-2 første ledd, dersom forholdet ikke rammes av en strengere straffebestemmelse. I likhet med gjeldende § 12-1 nr. 1 bokstav d i ligningsloven er dette en generell bestemmelse. I Ot.prp. nr. 83 (2004-2005) *Om lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav* kapittel 27 påpekes at bestemmelsen blant annet vil "ramme brudd på plikten til å levere terminoppgave over foretatte trekk

etter § 5-11". Videre heter det at "bestemmelsen er utvidet til å gjelde alle skatte- og avgiftskrav". Dette innebærer at bestemmelsen også vil kunne ramme misbruk av tollkreditt etter skattebetalingsforskriften §§ 14-20-1 flg. Slik misbruk er imidlertid også straffbart etter tolloven § 16-5, som har en høyere strafferamme.

Som beskrevet i punkt 1.2 over, mener departementet at man bør unnlate å bruke slike generelle straffebud, og i stedet benytte en mer kasuistisk lovgivningsteknikk. For å tydeliggjøre hva som kan straffes, mener vi det bør spesifiseres at annet ledd rammer brudd på opplysningsplikten på andre måter enn det som er nevnt i §§ 18-1 og 18-2 første ledd. Presiseringen i § 18-2 annet ledd siste punktum om at brudd på plikten til å betale skatte- og avgiftskrav ved forfall likevel ikke er straffbart er dermed overflødig, og vi foreslår at den oppheves. Videre foreslår vi å ta inn i nytt tredje ledd en straffebestemmelse som vil ramme unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter skattebetalingsloven §§ 5-13 og 5-14. Bestemmelsen vil tilsvare § 12-2 i ligningsloven og § 21-4 tredje ledd i merverdiavgiftsloven om unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse.

Departementet foreslår at skyldkravet skal være forsett eller grov uaktsomhet for overtredelse opplysningsplikten etter § 18-2 annet ledd, mens det skal være forsett ved unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 18-2 tredje ledd. Vi foreslår at strafferammene skal være de samme som etter ligningsloven og merverdiavgiftsloven.

Departementet foreslår at de alminnelige foreldelsesfristene i ny straffelov § 86 kommer til anvendelse. Dette innebærer at foreldelsesfristen blir to år for overtredelser av §§ 18-1 og § 18-2, jf. ny straffelov § 86 bokstav a. Vi foreslår derfor at skattebetalingsloven § 18-3 første ledd om foreldelse oppheves.

Vi viser til forslag til endringer i §§ 18-1 og 18-2 i skattebetalingsloven.

2.4 Arveavgiftsloven

Arveavgiftsloven har ingen egen straffebestemmelse. Unndragelse av arveavgift kan etter gjeldende rett derfor kun straffes etter straffeloven § 406. Da det er lagt til grunn i juridisk teori at straffeloven § 406 kun tar sikte på å ramme uriktige opplysninger, kan ren unnlattelse av å gi opplysninger som er av betydning for avgiftsplikten ikke straffes etter gjeldende rett.

2.4.2 Departementets forslag

Det er lagt til grunn i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) at ny straffelov §§ 378-380 også vil ramme avgiftssvik etter arveavgiftsloven. Siden strafferammen etter gjeldende rett kun er bot, evt. bot eller fengsel inntil fire måneder i gjentakelsestilfelle, jf. straffeloven § 406, innebærer dette en markant økning av strafferammene i disse sakene. Som nevnt ovenfor, vil straffeansvaret etter § 378-380 ikke bare gjelde uriktige eller ufullstendige opplysninger, men også fullstendig unnlattelse av å gi opplysninger, noe som også vil være en utvidelse av hva som er straffbart i forhold til gjeldende rett.

Arveavgiftsloven § 28 har regler om opplysningsplikt for tredjeparter, herunder gjenlevende ektefeller og samboere, samt offentlige myndigheter og livsforsikringselskaper. Videre er det i arveavgiftsloven § 29 inntatt en bestemmelse som gir adgang til gransking. Unnlatelse av å medvirke til gransking etter § 29 og tredjeparts brudd på opplysningsplikt etter § 28 er ikke straffbart etter gjeldende rett, og vil heller ikke omfattes av de nye straffebestemmelsene i straffeloven.

Departementet mener at allmennpreventive hensyn og hensynet til sammenhengen i regelverket taler for at brudd på de ovennevnte bestemmelsene bør være straffbart. Departementet foreslår derfor en ny straffebestemmelse i arveavgiftsloven § 44 A som vil ramme brudd på arveavgiftsloven §§ 28 og 29. Bestemmelsen foreslås utformet etter samme mønster som de foreslåtte §§ 12-1 og 12-2 i ligningsloven og bestemmelsen i merverdiavgiftsloven § 21-4, dvs. straffebud om tredjeparts opplysningsplikt og unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse. Etter forslaget vil ny § 44 A første ledd gjelde overtredelse av tredjeparts opplysningsplikt etter § 28, og vil tilsvare forslaget til § 12-1 i ligningsloven og § 21-4 første ledd i merverdiavgiftsloven. Tredje ledd vil gjelde overtredelse av § 29 om gransking, og vil tilsvare forslaget til § 12-2 i ligningsloven og § 21-4 tredje ledd i merverdiavgiftsloven om unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse.

Departementet foreslår at skyldkravet skal være forsett eller grov uaktsomhet for overtredelse av tredjeparts opplysningsplikt, mens det skal være forsett ved unnlatelse av å medvirke til gransking. Vi foreslår at strafferammene skal være de samme som etter ligningsloven og merverdiavgiftsloven.

Vi viser til forslag til ny § 44 A i arveavgiftsloven.

2.5 Folketrygdloven

2.5.1 Gjeldende rett

Ved fastsetting av trygdeavgift gjelder ligningslovens regler, jf. folketrygdloven § 24-4 første ledd. Dette innebærer at bestemmelsene om skattesvikbestemmelsene i ligningsloven kommer til anvendelse.

For arbeidsgiveravgiften følger det av folketrygdloven § 24-4 femte ledd at den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til skatteoppkreveren eller ligningsmyndighetene i forbindelse med beregning, fastsetting eller endring av arbeidsgiveravgiften straffes etter bestemmelsene i ligningsloven kapittel 12. Det samme gjelder den som unnlater å sende inn pliktig oppgave. Medvirkning straffes på samme måte.

2.5.2 Departementets forslag

Avgiftspliktig som gir uriktig eller ufullstendig opplysning i forbindelse med fastsetting av trygde- eller arbeidsgiveravgift kan straffes for skattesvik etter ny straffelov.

For trygdeavgiften skal ligningslovens regler fortsatt gjelde tilsvarende.

Når det gjelder arbeidsgiveravgiften, foreslår vi at henvisningsbestemmelsen i § 24-4 femte ledd oppheves. I folketrygdloven § 24-5 er det en bestemmelse om kontrollundersøkelse hos arbeidsgivere mv. Vi foreslår at man i et nytt § 24-5 fjerde ledd tar inn en henvisning til den foreslåtte ligningsloven § 12-2 om straff for unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse. Overtredelse av § 24-5 vil etter forslaget kunne straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Vi viser til forslag til § 24-5 i folketrygdloven.

2.6 Tolloven

2.6.1 Gjeldende rett

Tollovens straffebestemmelser finnes i dag i §§ 16-1 til 16-7 og er en videreføring av straffebestemmelsene i tolloven av 1966 §§ 61 til 65. Reglene er delt opp med en fellesbestemmelse i § 16-1 og gjerningsbeskrivelser i §§ 16-2 til 16-7. I tillegg er toll- og avgiftsetatens adgang til å sanksjonere tollovertredelser med henholdsvis forenklet forelegg, administrativt tillegg og overtredelsesgebyr hjemlet i §§ 16-9, 16-10 og 16-15.

Skyldkravet for å kunne idømme noen straff som en følge av tollovertredelser fremgår av § 16-1. Det følger av bestemmelsen at både uaktsomme og forsettlig overtredelser av §§ 16-2 til 16-7 er straffbare. Videre gjør bestemmelsen det klart at forsøk på og medvirkning til tollovertredelser er straffbart.

Gjerningsbeskrivelsene i §§ 16-2 til 16-7 omfatter følgende overtredelser:

- ulovlig vareførsel (§ 16-2),
- forberedelse til ulovlig vareførsel (§ 16-3),
- heleri av ulovlig innført vare mv. (§ 16-4),
- motarbeiding av tollmyndighetene (§ 16-5), og
- rettsstridig brudd på lås eller segl mv. (§ 16-6).

De første tre bestemmelsene knytter seg til ulovlig inn- og utførsel av varer. Disse bestemmelsene må sees i sammenheng, men har likevel hvert sitt konkrete nedslagsfelt. § 16-2 retter seg mot den enkelte ulovlige inn- og utførsel, men kan også ramme unndragelse av toll- og avgiftskrav. § 16-3 tar for seg forberedelser til ulovlig inn- og utførsel, og § 16-4 gjør det straffbart å transportere, oppbevare eller skjule m.m. varer som har vært gjenstand for ulovlig innførsel. Tolloven § 16-4 er således i hovedsak ment å ramme såkalte tredjepersoner, mens §§ 16-2 og 16-3 i hovedsak skal ramme antatte hovedmenn.

Gjerningsbeskrivelsen i § 16-5 omhandler tollovertredelser som innebærer motarbeiding av tollmyndighetene, herunder opplysningssvikt. Eksempler på dette kan være at et kontrollobjekt velger ikke å la seg kontrollere i tråd med tollovgivningens kontrollbestemmelser, unnlater å gi pliktige deklarasjoner eller gir uriktige opplysninger i en deklarasjon. Det sistnevnte er således en typisk handling som kan føre til tollunndragelser.

Gjennom § 16-6 er rettsstridig brudd på lås eller segl påsatt av norske eller utenlandske tollmyndigheter gjort straffbart. Eksempler på dette vil typisk være situasjoner hvor noen bryter en plombering før transporten har ankommet tollstasjonen hvor denne skal fjernes. Dette er imidlertid den straffebestemmelsen i tolloven som i dag er av minst praktisk betydning.

Den generelle strafferammen for overtredelser av de nevnte bestemmelsene er bøter eller fengsel i inntil 6 måneder. Denne strafferammen skjerpes imidlertid gjennom § 16-7 for særlig grove overtredelser. I utgangspunktet heves strafferammen med fengsel i inntil 2 år, men ved forsettlig eller grovt uaktsomme forhold heves den til fengsel i inntil 6 år.

Påtale for overtredelser av tolloven er gjenstand for ubetinget offentlig påtale, jf. straffeloven § 77.

2.6.2 Departementets forslag

Mens tolloven § 16-2 som nevnt i første rekke retter seg mot brudd på inn- og utførselsprosedyrene, herunder melde- og fremleggelsesplikten mv., regulerer § 16-5 stort sett brudd på plikt til å gi riktige opplysninger. Bestemmelsene er imidlertid også delvis overlappende.

Tolloven § 16-2 kan for det første medføre straff for ulovlig innførsel av varer som narkotika, våpen, alkohol, sigaretter og lignende. Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av ordlyden, er bestemmelsen også ment å ramme unndragelse av toll- og avgiftskrav som oppstår ved innførselen, for eksempel i de tilfeller hvor varen ikke kan innføres toll- og avgiftsfritt og melde- og fremleggelsesplikten etter tolloven § 3-1 er brutt.

Som nevnt ovenfor, kan også tolloven § 16-5 første og annet ledd komme til anvendelse ved toll- og avgiftsunndragelser. En anvendelse av tolloven § 16-5 i slike tilfeller vil blant annet være aktuell hvor den som deklarerer en vare ved inn- eller utførsel gir uriktige opplysninger om varens verdi.

Når det ved brudd på pliktene etter §§ 16-2 og 16-5 unndras toll- og avgift, vil dette rammes av den foreslåtte skattesvikbestemmelsen etter ny straffelov. Dette innebærer at selve toll- og avgiftsunndragelsen skal subsumeres under ny straffelov §§ 378-380, mens evt. brudd på andre plikter, eksempelvis ulovlig innførsel av varer eller unnlattelse av å følge pålagte kontrolltiltak, fortsatt skal subsumeres under tolloven §§ 16-2 eller 16-5. Fordi verken tolloven §§ 16-2 eller 16-5 skiller mellom handlinger som fører til toll- og avgiftsunndragelse og brudd på de andre pliktene etter tolloven, må bestemmelsene videreføres slik de er utformet i dag.

Departementet foreslår at også tolloven §§ 16-3, 16-4 og 16-6 videreføres slik de lyder i dag. Dette er bestemmelser som i hovedsak retter seg mot ulovlig vareførsel og ikke til overtredelser som fører til toll- og avgiftsunndragelser.

Denne lovtekniske løsningen ble også lagt til grunn av straffelovkommisjonen, som uttalte følgende om dette i NOU 2002:4 pkt. 11.2.2.4:

”Kommisjonen går heller ikke inn for å overføre straffebestemmelsene i tolloven §§ 60 til 66 til straffeloven. Disse bestemmelsene retter seg i hovedsak mot brudd på regler om hvordan man skal gå fram ved innførsel av varer, og om trafikken til og fra tollområdet. Reglene er ikke knyttet til noen forpliktelse til å betale toll, og de verner mot innførsel av varer som det er begrenset adgang til å innføre, eller som er helt forbudte. For så vidt det ved innførsel gis uriktige opplysninger av betydning for fastsettelsen av avgifter, bør forholdet bedømmes som avgiftssvik etter utk § 32-4.”

Finansdepartementet foreslår imidlertid noen mindre endringer i de alminnelige bestemmelsene i tolloven §§16-1 og 16-7, for at straffebestemmelsene i tolloven skal bli mest mulig harmonisert med ny straffelov.

Etter tolloven § 16-1 første ledd kan både uaktsomme og forsettlige overtredelser av §§ 16-2 til 16-7 straffes med bøter eller fengsel inntil to år. Som nevnt i punkt 1.3, er utgangspunktet i ny straffelov at det skal kreves grov uaktsomhet der det er behov for et uaktsomhetsansvar. Justisdepartementet påpeker at man i større grad enn hittil bør begrense seg til å sette straff for grov uaktsomhet når uaktsomhetsansvar skal statueres, og at lovgiverne bør tenke seg bedre om i valget mellom grov og simpel uaktsomhet. På bakgrunn av dette har vi foretatt en ny vurdering av behovet for straff for simpelt uaktsomme overtredelser av tolloven.

I de langt fleste tilfeller vil det kunne statueres enten grov uaktsomhet eller forsett ved overtredelser av tollovens bestemmelser. Dette gjelder både når det dreier seg om ulovlig vareførsel eller brudd på regler knyttet til fastsetting av toll og avgifter. Etter vår vurdering er det ikke videre praktisk med simpelt uaktsomme overtredelser, og i de tilfellene det ikke kan statueres grov uaktsomhet eller forsett mener vi at tilleggstoll er en tilstrekkelig sanksjon. Vi viser også til de endringene som foreslås i merverdiavgiftsloven, særavgiftsloven og motorkjøretøy- og båtavgiftsloven (se nedenfor) om å oppheve regler om straff for simpel uaktsomhet. Departementet foreslår derfor å endre tolloven § 16-1 første ledd, slik at kun grovt uaktsomme og forsettlige overtredelser av §§ 16-2 til 16-7 er straffbare.

Som følge av at straff for simpel uaktsomhet oppheves, vil det ikke være nødvendig å skille mellom strafferammene for simpelt uaktsomme overtredelser og grovt uaktsomme og forsettlige overtredelser når overtredelsen er særlig grov, jf. tolloven § 16-7 første ledd. Departementet foreslår derfor å endre tolloven § 16-7 første ledd, slik at straffen for særlig grove overtredelser av tolloven §§ 16-2 til 16-6 er bøter eller fengsel inntil 6 år. Vi presiserer at dette er en videreføring av gjeldende rett og ikke innebærer en økning av strafferammen, da straff for simpel uaktsomhet oppheves.

Straffbarheten av forsøkshandlinger er etter straffeloven 1902 basert på skillet mellom forbrytelse og forseelse. Forsøk på forseelser er som hovedregel ikke straffbart, jf. straffeloven 1902 § 49 annet ledd. I tolloven § 16-1 annet ledd er det gjort et unntak fra

denne hovedregelen og bestemmelsen slår fast at forsøk er straffbart. Etter ny straffelov er skillet mellom forbrytelse og forseelse opphevet, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-3004), og straffbarheten for forsøkshandlinger er betinget av at handlingen kan medføre fengsel mer enn 1 år. Overtredelser av tolloven kan som hovedregel ikke medføre fengsel mer enn seks måneder. Dette innebærer at det må presiseres i tolloven om forsøk skal være straffbart. Departementet mener at sterke allmennpreventive hensyn taler for at forsøk fortsatt skal være straffbart og foreslår å videreføre dagens bestemmelse i tolloven § 16-1 annet ledd.

I henhold til tolloven § 16-9 kan bøtelegging av mindre alvorlige overtredelser skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. Bøtesatsene, som er standardiserte, følger av tollforskriften § 16-9-2. Ordningen er basert på frivillighet, jf. tolloven § 16-9 fjerde ledd, og den er begrenset til småsaker. Sanksjonsutvalget har i NOU 2003:15 Fra bot til bedring kapittel 17 foreslått at forenklet forelegg generelt skal kunne brukes mer. Justisdepartementet fulgte opp dette forslaget i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) kapittel 23, men uttalte at det ikke nødvendiggjorde noen "endringer i de generelle reglene om bot i straffelovens alminnelige del". På bakgrunn av dette legger vi til grunn at ordningen med forenklet forelegg for overtredelser av mindre alvorlig art kan videreføres. Dette vil også gjelde for overtredelser av tolloven som rent formelt kan subsumeres som skattesvik, men hvor overtredelsen er såpass bagatellmessig at det vil være upraktisk å ilegge straff etter §§ 378-380.

Vi viser til forslag til §§ 16-1 og 16-7 i tolloven.

2.7 Særavgiftsloven

2.7.1 Gjeldende rett

Etter særavgiftsloven § 2 første ledd kan forsettlig og uaktsom overtredelse av forskrifter til særavgiftsloven straffes med bøter, for så vidt det ikke for overtredelsen er fastsatt særskilt straff i den alminnelige straffelov. Særlig grov overtredelse kan straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år, men fengsel inntil 6 år ved forsettlig eller grov uaktsom overtredelser, jf. § 2 annet ledd. Det følger av tredje ledd hvilke omstendigheter det skal legges vekt på ved avgjørelsen av om overtredelsen er særlig grov.

Særavgiftsloven § 2 er slik den i dag lyder et generelt straffebed for overtredelser av forskrifter gitt i medhold av særavgiftsloven. Det er to forskrifter som er hjemlet i særavgiftsloven der det kan være aktuelt med straff for overtredelse: Forskrift 11. desember 2001 nr. 1451 om særavgifter og forskrift 22. juni 2005 nr. 674 om godkjenning av denaturering av teknisk etanol og etanolholdige preparater.

De fleste overtredelser av disse forskriftene vil være unnlatelser. Det er lagt til grunn at særavgiftsloven § 2 ikke omfatter rene betalingsunnlatelser, det vil si der den avgiftspliktige har innberettet riktig avgift, men handlingen kun består i å unnlate å innbetale avgiften til tollvesenet. Unnlattelse av å inngi avgiftsoppgave etter særavgiftsforskriften § 6-1 er imidlertid en overtredelse som er straffbar etter § 2. Andre eksempler på

overtredelser som er straffbare etter § 2 er feil utfylt avgiftsoppgave, for eksempel ved at virksomheten unnlater å føre opp varer som er tatt ut av det godkjente lokalet til eget bruk, unnlattelse av plikten til å registrere seg etter særavgiftsforskriften § 5-1, brudd på plikten til å føre regnskap etter særavgiftsforskriften § 5-8 og brudd på plikten til å bistå ved kontroll etter § 5-9 fjerde ledd.

Også tredjeparter har plikter etter særavgiftsforskriften, for eksempel i § 5-9 tredje og fjerde ledd om kontrollundersøkelse og bistandsplikt. Brudd på denne plikten vil kunne straffes etter § 2.

Etter gjeldende rett vil forsøk på overtredelse av forskrifter gitt med hjemmel i særavgiftsloven være straffbart kun dersom overtredelsen er grov, jfr. sal § 2 annet ledd, da overtredelse i disse tilfellene anses som forbrytelse. Ved vanlig overtredelse er straffen ikke fengsel over tre måneder, og forsøk på overtredelse vil derfor ikke være straffbar.

Medvirkning til overtredelse av forskrifter gitt med hjemmel i særavgiftsloven er ikke straffbart. Påtalen er ubetinget offentlig, jfr. straffeloven § 77. Foreldelse av det straffbare forholdet følger de ordinære foreldelsesreglene i straffeloven § 67.

2.7.2 Departementets forslag

Fastsetting av særavgifter har store likhetstrekk med fastsetting av merverdiavgift. Det dreier seg i begge tilfeller om indirekte skatter som fastsettes av næringsdrivende og er basert på selvdeklareringsystemer. Etter departementets vurdering er det derfor naturlig at overtredelse av særavgiftsloven straffes på samme måte som overtredelse av merverdiavgiftsloven.

Nåværende § 2 i særavgiftsloven er et helt generelt straffebud som omfatter enhver overtredelse av forskrifter gitt i medhold av særavgiftsloven. Det meste av det som faller inn under bestemmelsen i dag vil være skattesvik etter ny straffelov, bl.a. uriktig eller ufullstendig avgiftsoppgave etter særavgiftsforskriften § 6-1 og uriktig eller ufullstendig deklarerings ved innførsel etter § 2-1 annet ledd.

Ny straffelov medfører noe strengere straffer for særavgiftssvik. Etter gjeldende rett straffes forsettlig avgiftssvik med bøter, men med fengsel inntil 6 år dersom overtredelsen er særlig grov. Etter ny straffelov vil forsettlig avgiftssvik kunne straffes med fengsel inntil 2 år, og for at strafferammen skal økes til 6 år er det kun krav om at overtredelsen er "grov", ikke "særlig grov" som i dag.

Nåværende § 2 i særavgiftsloven omfatter i tillegg til avgiftssvik unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter særavgiftsforskriften § 5-9. Vi mener at muligheten til å straffe unnlatt medvirkning til kontrollundersøkelse etter denne bestemmelsen bør videreføres, og foreslår at § 2 erstattes med en bestemmelse tilsvarende forslaget til ny § 21-4 tredje ledd i merverdiavgiftsloven.

Etter gjeldende rett kan også simpel uaktsom overtredelse av forskrifter til særavgiftsloven straffes. Simpel uaktsom overtredelse kan straffes med bøter, men med fengsel inntil 2 år ved særlig grov overtredelse.

Som nevnt i punkt 1.3 og i omtalen av merverdiavgiftsloven legger Justisdepartementet opp til at man i større grad enn hittil bør begrense seg til å sette straff for grov uaktsomhet når uaktsomhetsansvar bør statueres.

Det vil nok kunne være relativt pratisk med simpelt uaktsomme overtredelser av særavgiftslovgivningen, men vi mener at tilleggsavgift vil være en tilstrekkelig sanksjon i disse tilfellene. Det finnes så vidt vi kjenner til ikke eksempler på at noen er dømt for uaktsom overtredelse av særavgiftsloven § 2. Vi kan derfor ikke se at det er behov for å videreføre muligheten til å straffe simpel uaktsomhet.

I særavgiftsloven § 2 tredje ledd er det nevnt momenter det skal legges vekt på ved avgjørelsen av om en overtredelse skal regnes som særlig grov. Her er det enkelte momenter som avviker fra oppramsingen i ny straffelov § 379 om grovt skattesvik. Bl.a. skal det etter særavgiftsloven § 2 legges vekt på om inn- og utførsel eller bruk er forbudt eller underlagt særlige vilkår og om de varer overtredelsen gjelder var bestemt til å omsettes av lovovertræderen. Som nevnt i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) på side 336 vil det bero på en konkret helhetsvurdering om en overtredelse er grov, men lovteksten angir enkelte momenter som særlig skal tillegges vekt. Oppregningen i § 379 er med andre ord ikke uttømmende, og det vil etter vår vurdering kan man fortsatt å legge vekt på momentene nevnt i særavgiftsloven § 2 tredje ledd ved avgjørelsen av om et særavgiftssvik er grovt etter straffeloven § 379.

Etter gjeldende rett er medvirkning til særavgiftssvik ikke straffbart. Det vil det være etter ny straffelov, noe som altså innebærer en innstramning i forhold til gjeldende rett.

Vi viser til forslag til § 2 i særavgiftsloven.

2.8 Motorkjøretøy- og båtavgiftsloven

2.8.1 Gjeldende rett

Etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 2 kan den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter, for så vidt forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse. Bestemmelsen har ikke vært endret siden loven ble vedtatt i 1959. Avgiftene som er knyttet opp mot loven er engangsavgift, omregistreringsavgift, årsavgift og vektårsavgift, som alle har egne forskrifter. Avgiftssatser og en rekke andre materielle bestemmelser framgår av Stortingets avgiftsvedtak. Det er gitt egne forskrifter til avgiftene med hjemmel i loven. Skyldkravet i bestemmelsen er forsett eller uaktsomhet. Siden graden av uaktsomhet ikke er angitt i ordlyden er det tilstrekkelig med simpel uaktsomhet.

Motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 2 inneholder ingen regulering av medvirkningsansvar, noe som innebærer at medvirkning til overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av loven ikke er straffbart etter gjeldende rett.

Bestemmelsens annet ledd angir at påtale skjer fra vedkommende departement, her Finansdepartementet. Denne myndigheten ble ved kongelig resolusjon av 10. juni 1955 delegert til Toll- og avgiftsdirektoratet. Motorkjøretøy- og båtavgiftsloven har ingen

særskilte regler om foreldelse og dette følger dermed de ordinære reglene i foreldelsesloven

Bestemmelsen har i praksis ikke hatt særlig betydning for gjennomføringen av avgiftsordningene for motorvognavgiftene. Det foreligger ikke rettspraksis på området særskilt knyttet til bruken av bestemmelsen. I de få tilfellene det har vært aktuelt med anmeldelse i medhold av bestemmelsen har det vært i saker der overtredelsen har skjedd på en måte som også har vært rammet av bestemmelser i straffeloven.

2.8.2 Departementets forslag

Skattesvik etter ny straffelov vil også kunne omfatte motorvogn- og båtavgifter. Et eksempel på dette kan være urettmessig bruk av utenlandsk motorvogn. Etter forskrift 20. juni 1991 nr. 381 § 8 skal brukeren på betryggende måte dokumentere at han fyller vilkårene for toll- og avgiftsfri innførsel og midlertidig bruk av utenlandsregistrert motorvogn. Brudd på denne dokumentasjonsplikten vil kunne straffes etter ny straffelov § 378.

Ny straffelov medfører strengere straffer for denne typen avgiftssvik. Strafferammen i motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 2 er bøter. Etter ny straffelov vil forsettlig avgiftssvik kunne straffes med fengsel inntil 2 år, inntil 6 år i grove tilfeller. For grovt uaktsomt svik økes strafferammen til 1 år.

Nåværende § 2 i motorkjøretøy- og båtavgiftsloven omfatter i tillegg til avgiftssvik unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse etter forskrift om omregistreringsavgift § 7, forskrift om årsavgift § 10, forskrift om vektårsavgift § 15 og forskrift om engangsavgift § 8-2. Vi foreslår å videreføre denne adgangen til å straffe unnlatt medvirkning til kontrollundersøkelse, og foreslår at § 2 erstattes med en bestemmelse tilsvarende forslaget til ny § 21-4 tredje ledd i merverdiavgiftsloven og forslaget til ny § 2 i særavgiftsloven.

Etter gjeldende rett kan også simpel uaktsom overtredelse av forskrifter til særavgiftsloven straffes. Her viser vi til departementets forslag til nye bestemmelser i merverdiavgiftsloven og særavgiftsloven. I likhet med det som er anført for disse lovene, kan vi ikke se at det er behov for å videreføre muligheten til å straffe simpel uaktsomhet.

Etter gjeldende rett er medvirkning til avgiftssvik ikke straffbart. Det vil det være etter ny straffelov, noe som altså innebærer en innstramning i forhold til gjeldende rett.

I motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 3 om tilleggsavgift er det et vilkår at det må dreie seg om en straffbar overtredelse. Siden vi foreslår at simpel uaktsom overtredelse ikke lenger skal være straffbar, bør dette endres, slik at det fortsatt kan kunne ilegges tilleggsavgift ved simpel uaktsom overtredelse. Vi foreslår derfor at vilkåret "på straffbar måte" erstattes med "forsettlig eller uaktsomt". Departementet planlegger for øvrig å komme tilbake med en fullstendig gjennomgang av regelverket om tilleggsavgift.

Vi viser til forslag til § 2 og § 3 i motorvogn- og båtavgiftsloven.

2.9 Dokumentavgiftsloven

2.9.1 Gjeldende rett

Dokumentavgiftsloven har i dag ikke noen straffebestemmelse.

2.9.2 Departementets forslag

Det finnes en kontrollbestemmelse i dokumentavgiftsforskriften § 1-3. Departementet mener at unnlatt medvirkning etter denne bestemmelsen også bør kunne straffes, på samme måte som etter ligningsloven, merverdiavgiftsloven og særavgiftslovene mv. Vi foreslår at bestemmelsen tas inn i ny § 6 i dokumentavgiftsloven. Strafferammen bør, som for de øvrige skatte- og avgiftslovene, være bot eller fengsel inntil seks måneder.

Vi viser til forslag til ny § 6 i dokumentavgiftsloven.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Da lovendringene som foreslås i dette notatet først og fremst er av teknisk karakter, antar departementet at forslaget ikke vil føre til nevneverdige administrative og økonomiske konsekvenser. Vi viser for øvrig til omtale av de økonomiske og administrative konsekvensene av ny straffelov i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) kapittel 15.

4. Lovforslag

I

I lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

§ 2. *Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter forskrifter gitt i medhold av denne lov.*

I lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

§ 2. *Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter forskrifter gitt i medhold av denne lov.*

§ 3 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom den avgiftspliktige *forsettlig eller uaktsomt* har overtrådt bestemmelser gitt i medhold av denne lov, kan han av vedkommende departement pålegges å betale inntil det dobbelte av det avgiftsbeløp som er eller kunne vært unndratt statskassen.

I lov 19. juni 1964 nr 14 om avgift på arv og visse gaver gjøres følgende endring:

Ny § 44 A skal lyde:

§ 44 A. *Straff*

Med bot eller fengsel i inntil 1 år straffes opplysningspliktig tredjepart etter § 28 som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til avgiftsmyndighetene.

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første ledd.

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til granskning etter § 29.

I lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift gjøres følgende endring:

Ny § 6 skal lyde:

§ 6. *Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter forskrifter gitt i medhold av denne lov.*

I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning gjøres følgende endringer:

§ 12-1 skal lyde:

§ 12-1 Tredjeparts opplysningssvikt mv.

Med bot eller fengsel i inntil 1 år straffes opplysningspliktig tredjepart etter kapittel 6 med forskrifter som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til ligningsmyndighetene.

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første ledd.

§ 12-2 skal lyde:

§ 12-2 Unnlatelse av å medvirke til kontrollundersøkelse

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 4-10 eller § 6-15.

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 24-4 femte ledd oppheves.

§ 24-5 nytt siste ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 24-5.

I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 18-1 første ledd skal lyde:

Den som er pliktig til å foreta forskuddstrekk etter kapittel 5, og som unnlater å foreta eller sørge for at det blir foretatt beregning og trekk, herunder separering etter § 5-12, straffes med *bot* eller fengsel i inntil 1 år. *Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.*

§ 18-2 skal lyde:

§ 18-2 *Straff ved brudd på opplysningsplikten mv.*

(1) Den som *bevirker* eller søker å bevirke at innkrevingen av skatte- og avgiftskrav blir hindret eller vesentlig vanskeliggjort, ved å unnlate å gi opplysninger eller ved å gi uriktige opplysninger til fastsettings- eller innkrevingsmyndighetene, straffes med *bot* eller fengsel i inntil 1 år. *Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.*

(2) Den som på annen måte enn nevnt i § 18-1 eller denne paragrafs første ledd *gir uriktige opplysninger til fastsettings- eller innkrevingsmyndighetene straffes med bot eller*

fengsel inntil 1 år. Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.

(3) Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter §§ 5-13 og 5-14.

§ 18-3 første ledd oppheves.

I lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel (tolloven) gjøres følgende endringer:

§ 16-1 første ledd skal lyde:

Grovt uaktsomme og forsettlige overtredelser av §§ 16-2 til 16-7 er straffbare.

§ 16-7 første ledd skal lyde:

Straffen for særlig grov overtredelse av §§ 16-2 til 16-6 er bøter eller fengsel inntil 6 år.

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 21-4 skal lyde:

§ 21-4. Straff

Med bot eller fengsel i inntil 1 år straffes opplysningspliktig tredjepart etter kapittel 16 med forskrifter som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til avgiftsmyndighetene.

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes grovt uaktsom overtredelse av første ledd.

Med bot eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter § 15-11.

II

Endringene under I trer i kraft fra den tid hele straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 settes i kraft.